

BESZÉLGETÉS KEREKES GÁBORRAL

(2007)¹

Kerekes Gábor (1945–2014) az innsbrucki FOTOFORUM-ban rendezett retrospektív kiállítás megnyitóján, 2011. április 14.
Fotó: Erdélyi Eszter

Surányi Mihály: *Legelőször azt szeretném kérdezni, hogyan kerültél a fotográfia területére, mert emlékeim szerint ez nem egy hétköznapi történet.*

Kerekes Gábor: 1970 októberében, nem 1971 októberében, kaptam nászajándékba egy Voigtländer Bestmatic fényképezőgépet német vendégemtől lenn Siófokon.

Aztán az ebéd és a vacsora közötti pihenőidőben el is kezdtem mászkálni Siófokon, és három-négy-öt tekercs filmet végig elfényképeztem, azelőtt ott nem foglalkoztam ezzel.

Aztán hazamentem, és abszolút amatőr módon, három levesestálban előhívtam ezeket a filmeket, tájképeket. Majd vettem mindent, fotóstájakat, vegyszereket, nagyítógépet, mind a mai napig azzal dolgozom.

És gyönyörűen tudtam exponálni, szép egyenletesek voltak a filmek, mármint hogy minden felvétel minőségi volt, és már akkor tudtam azt, hogy mit nem akarok.

Semmifajta előképzettségem nem volt tehát. Ha hazamegy az ember, veszi a fotós újságot, és átnyalazza. De

én annak a 99 százalékát nem akartam lefényképezni. Ez most nem valami ellen szóló dolog, hanem ösztönös ráérzés, hogy ez így túl könnyen menne. Minden újságban minden hónapban ugyanazt láttam, tehát még tényleg nem tudtam, hogy mit akarok, de azt már igen, hogy mit nem. Úgy tűnik, hogy elég jó kompozíciós érzékem van, ki tudom hegyezni a szememet arra, ami egy képkivágás, ugyanis én gimnazista koromban, 64-ben érettségiztem, a Gutenberg Művelődési Ház rajzkörébe jártam négy évig.

Felvételiztem is a képző főiskolára, de hát a második héten evidens, hogy kirúgtak, mert akkor valami hatszáz jelentkező volt arra a három osztályra, akit felvehettek. Aztán elmentem pincérnek, de nem ez az élet, vagy munka a fontos, hanem az, hogy a fotográfia mit hoz létre az ember életében. Mindent magamtól tanultam meg könyvből, teljesen saját magam jöttem rá minden fogásra. Szerencsére volt pénzem, amit be tudtam ebbe fektetni. Ezt

Kerekes Gábor: *Divatárúüzlet*, 1982, zselatinos ezüst 16x23 cm © Magyar Fotográfiai Múzeum

Kerekes Gábor: *Halott*, 1982, zselatinos ezüst, 16x22 cm © Magyar Fotográfiai Múzeum

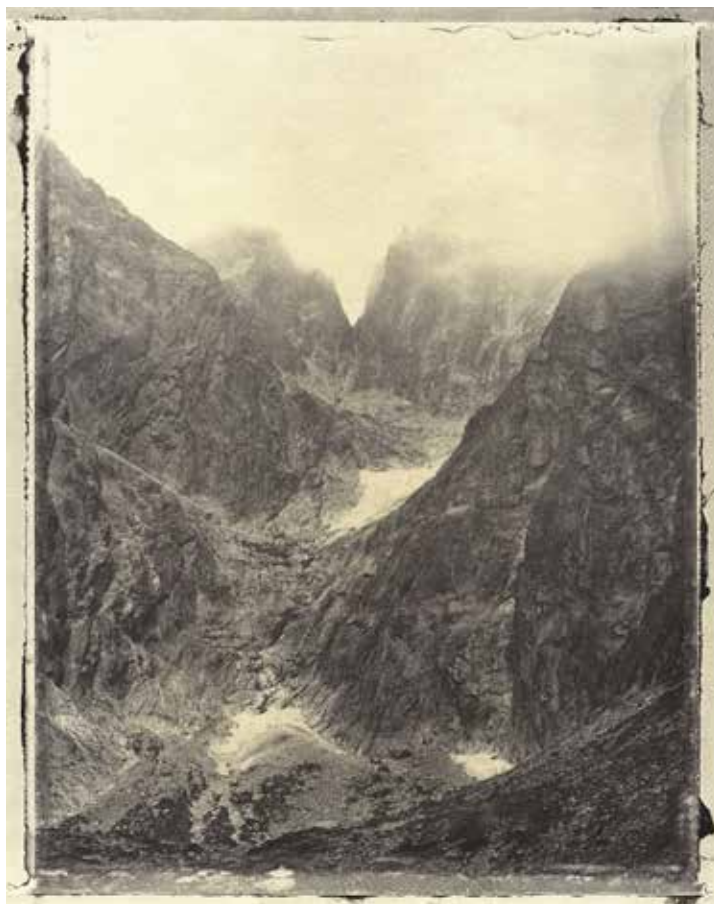

Kerekes Gábor: *A város 17* (Figura), zselatinos ezüst, 13x18 cm © Magyar Fotográfiai Múzeum

Kerekes Gábor: *A város 19*, (Magtár), zselatinos ezüst 13x18 cm © Magyar Fotográfiai Múzeum

Kerekes Gábor: *A város 5* (Lakótelep), zselatinos ezüst, 13x18 cm © Magyar Fotográfiai Múzeum

Kerekes Gábor: *Tátra Lomnic*, 1997, 18x23 cm, sópapír © Kerekes Gábor Archivum-KGA engedélyvel

a Voigtländert végül meguntam, nem tudom, miért, pedig egy nagyon pontos kis gép volt. Aztán vettem egy Yashicát, majd a nyakamba vettem a várost, és helyzetbe hoztam magam.

A téma nem kopogtat az ajtón, így elmentem Csepelre és az összes külvárosi kerületbe. Azt nem is kell elmagyaráznom, hogy mi volt akkor az érdekes, kiderül majd a hetvenes években készített képekből.

Elég tradicionálisan dolgoztam. Tehát a hagyományos feldolgozás: kicsit szemcsés kép, hát nem is kicsit, az akkori kornak megfelelő fotószerű, elég kontrasztos és drámai típusú képeket készítettem, például a Kertész utcai arcképfestőről, akiről kiderült, hogy egy vásári arcképfestő, majd a Baross utcában, egy szabóműhelyben dolgoztam egy hétig, pedig az egész nem volt 25 négyzetméternél nagyobb. Tehát a helyzetbe hozás azt jelenti, hogy bátran bárhova bekopogtam, megkérdeztem, hogy szabad-e itt fényképezni, és hát szemtelen módon nap, mint nap visszajártam és nap, mint nap

megálmodtam az előzőleg látottakat holnapra, hogy mi lesz a következő kép.

Ezek ilyen képsorok lettek. Nem az egyképes megoldásra törekedtem. Nekem az valahogy már akkor is kevésnek tűnt, habár csináltam olyan képeket. Magyarán fotóesszében, fotósorozatban gondolkodtam, aminek a felépítése egy kép elmesélése, egy kezdő bevezetés, egy csúcspont és a levezetés. Készítettem ilyen sorozatot három képtől egészen nyolc képes képsorig is, például a Vásárcsarnok, amit hajnali háromtól csináltam, kértem engedélyt, hogy bejussak, amikor kezdődik a piac, és azt hiszem, hogy olyan tíz-tizenegyre végeztem és éppen ilyen képsort csináltam belőle. Nem manipuláltam, a hosszabb záridővel rájátszottam az élességre, életlenségre, a bemozdulásokra, maguknak a tárgyaknak, illetve az embereknek a bemozdulásaira, ami nagyon dinamikussá tette az egész csarnokot. Többek között arra is van igény, hogy milyen az építmény.

Majd ez egyfajta elfoglaltság lett, miközben a PPTM-ben is dolgoztam keményen a vendéglátóiparban, úgyhogy én is hajnalban jártam haza. Így korábban keltem fel és kihasználva az időt, megint nyakamba vettem a gépet, és utána délután kettőre mentem dolgozni.

A *Fotóművészet* lapnak azt hiszem, 1972-ben vagy 1973 elején a szabó műhellyel már meg is nyertem egy nívódíjat. Hát ez volt a debütálásom. Ezt már abszolút én laboráltam 18x24-es kópiára, és ha jól emlékszem, tíz vagy tizenegy ilyen díjat nyertem. Nem sokan dicsekedhetünk ezzel.

Számomra ez presztízs értékű volt, járt a díjjal ezer forint, jó, akkor mondjuk ez elég nagy pénz volt, ha igaz, talán fél havi fizetés másoknak, nem volt kétezer háromszáz forintos alapkeresetük. Ami fontos volt, hogy láttam a képeket nyomtatásban, hogy az ember láthatja a képeit és az elképzeléseit egy másik médiában. Ez befolyásolt engem, hogy az elképzeléseim, az, amit meg akarok valósítani, hogyan néz ki, mondjuk egy albumban vagy pedig egy nyomtatott médiában.

Majd el akartam kerülni a fotográfiához, mint szakmához is, és föladvá már az eléggé megunt, fura közönséggel bíró vendéglátóipart, egy apróhirdetés kapcsán elhelyezkedtem a Vasipari Kutatóintézetben, mint betanított laboráns.

Négy és fél évet dolgoztam itt, egy nagyon jó keresetet adtam fel, pontosan harmincszorosával kerestem kevesebbet, mint pincér koromban. Pincér koromban kerestem olyan negyvenezer forintot, itt 1400-ért vettek fel.

S. M.: *Hány munkahelyed volt?*

K. G.: Hadd ne soroljam. Két munkakönyvem van tele.

Hat vagy hét balatoni szezon csináltam végig, csak az eredeti éttermeket mondom végig: az Erzsébet söröző, a Lucullus, aztán volt a Balaton, a Postakürt, a Nemzeti, az EMKE, a Metropol. Ezek a pesti helyek. Ezeknek a fele már nincs is meg, vagy háromnegyed része nincs meg. Szerettem a szakmát, csak már eléggé soknak éreztem, hogy kicsit depresszív és visszafelé üti az agyadat, tehát az intellektusomra már rosszul hatott, sokszor görcsös gyomorral mentél be, mert tudtad, hogy ma is verekedned kell, mert hülye lennél, ha nem...

S. M.: *Miért pont a Vasipari Kutatóra esett a választásod?*

K. G.: Mert az volt az apróhirdetésben.²

Akkor elmentem oda, és ott aztán tényleg nagyon megtanultam laborálni, négy és fél évig, sötétkamrámban dolgoztam, végül is a főnököm rám bízta az ő munkáját is, tehát egy Linhoffal kellett makrofelvételeket csinálnom.

Megismertem a makrofotográfiát, mikroszkóppal is sokat fényképeztem, metszetekkel, csiszolatokat. Érdekes volt, de unalmas is egyben.

Közben rájöttem, hogy tök mindegy, hogy nekem van-e, vagy lesz-e szakképesítem. Végül lett, mert négy és fél év gyakorlati munka után kérhettem a Práter utcai szakmunkásképző intézetben, hogy levizsgázhassak oktatás nélkül. Csak be kellett mennem és levizsgáztam.

Úgyhogy van fotós szakmunkás képesítem is, pedig soha nem kérte tőlem senki, habár mindig a fotós szakmában dolgoztam a legtöbbet.

Ezt elvégeztem, aztán onnan is kiugrottam azért, mert kevés volt a pénz. De hát a két gyerek, akit neveltem, a saját háztartás vezetése, az bizony sokba került.

Visszamentem pincérkedni, amit már egyre inkább utáltam. Már hülyeségeket csináltam, például, amikor megkérdezte a vendég, hogy iszom-e valamit, azt mondtam, hogy nem, köszönöm szépen.

Egy pincér részéről ez a legnagyobb marhaság, mert elesett egy konyak árától, amit nem iszik meg, hanem elmismásolja, hogy megitta.

Féner Tamás egyik este felhívott, hogy volna-e kedvem szakmát változtatni, indul egy bulvár lap, *Képes 7* címmel, gondoljam meg.

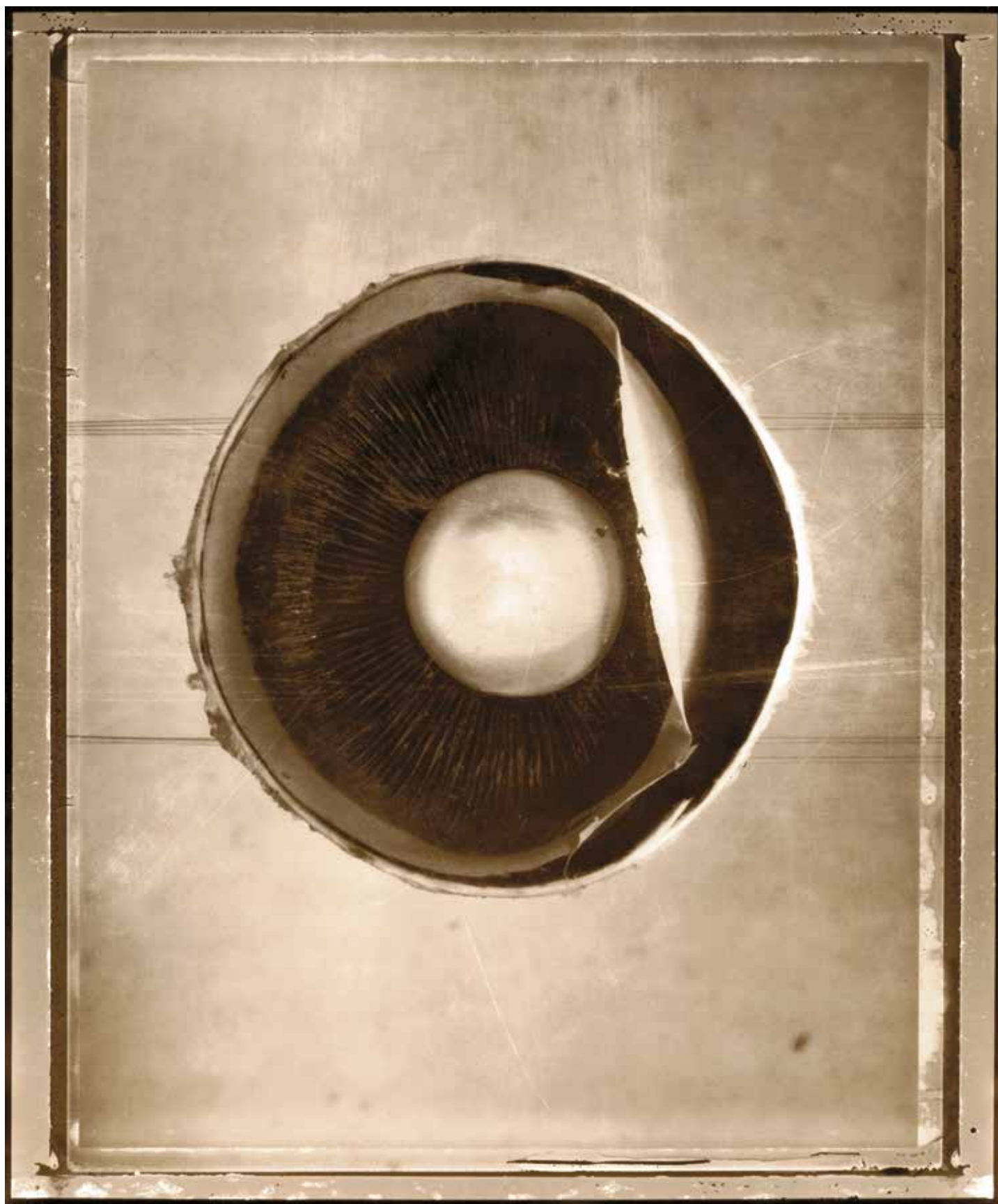
Ez azt jelenti, hogy otthagynom a felszolgáló szakmát és elhelyezkedem egy újságnál a sajtóban, amiről azt sem tudom, hogy eszik-e vagy isszák. Nem ismerem a törvényeit, nem tudom a módit. Szóval olyan sok időt nem adott, mert másnap megint hívott, hogy menjek föl hozzá, mert ott van az induló stáb a főszerkesztő úrral együtt. Belépek, már ott ül, azt hiszem hat vagy hét ismert fotós, Horváth Péter, Benkő Imre, Lengyel Gabi. Ezek már ott dübörögtek az MTI-ben tizenéve, tehát a kisujjukban volt az összes sajtós gyakorlat. Ott ültek, de gondolom, hogyha álltak volna, rögtön leülnek, hogy én mit keresek ott.

Ugyanis én soha nem fényképeztem megrendelésre.

Nem voltam benne az alkalmazott fotográfiában. Én saját magamnak, saját kedvtelésemmre értem el sikereket. Mert akkor már volt kiállításom; Szentendrén volt az első 1973-ban.³

Öten összeálltunk, a MADOME-ben,⁴ ez egy fotóklub a Belgrád rakpart 17 alatt.

Ha jól tudom, még ma is működik. Az első nagyteremben volt egy asztal, egy nagy asztal, a balra eső teremben egy kisebb, ahol idősebb kollégák nézegették a diákat, fűről, fáról, virágról, lepkéről, mit tudom én, amire én be sem mentem. Leültem oda az asztalhoz, ahol rögtön belebotlottam azokba a kortársaimba, Horváth Dávidba, Horváth Péterbe, Montvai Attilába, Szerencsés Jánosba,

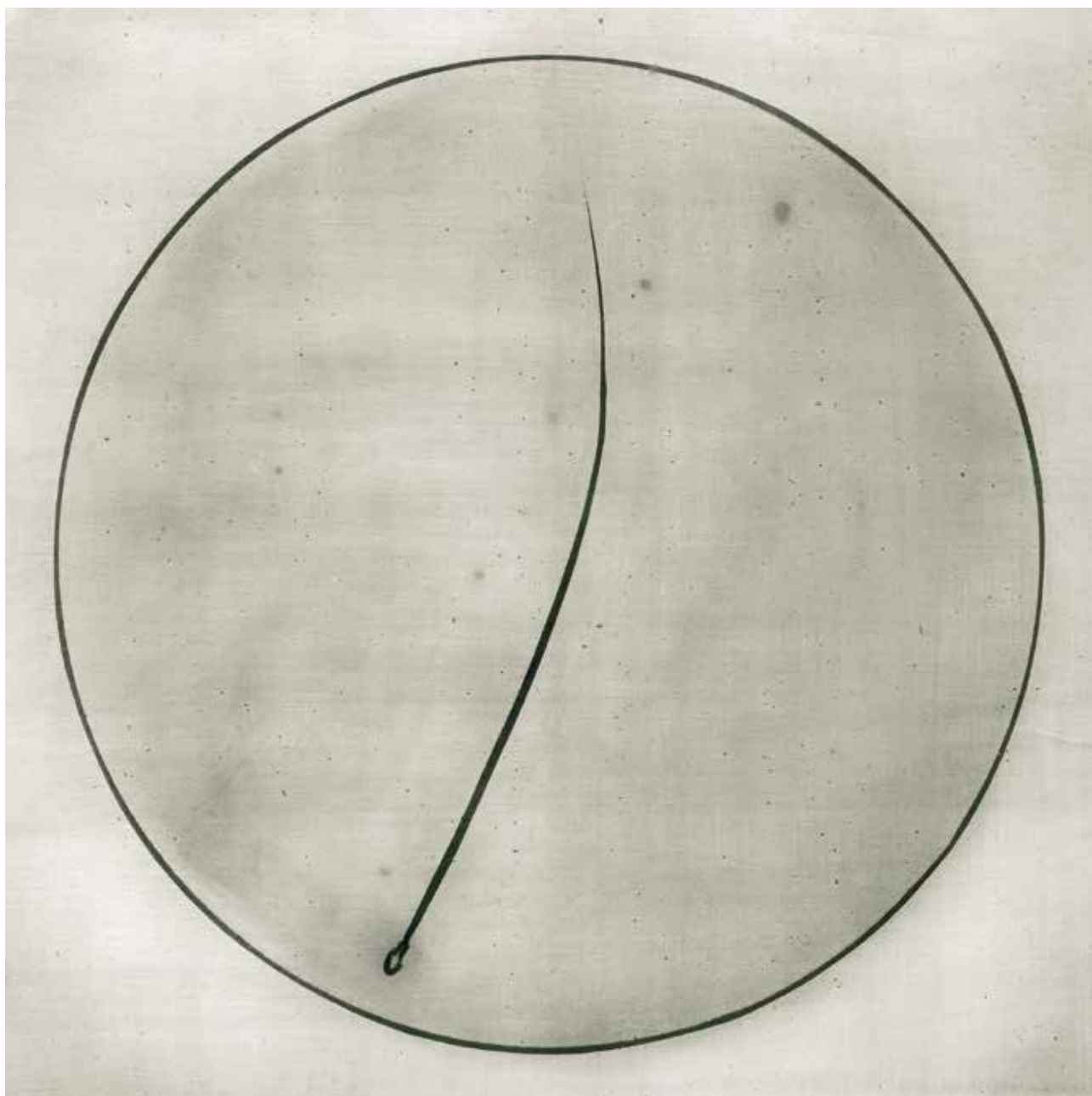

Kerekes Gábor: *Szemlencse / Eye lens*, 1993, színezett zselatinos ezüst, 34x28 cm © Kerekes Gábor Archívum-KGA engedélyével

Kerekes Gábor: *Fül / Ear*, 1993, színezett zselatinos ezüst, 9x8 cm © Kerekes Gábor Archívum-KGA engedélyével

Kerekes Gábor: *Selfcloning*, My eyeleshes, 2005, antrakotípia, 16x16 cm © Kerekes Gábor Archívum-KGA engedélyével

Flesh Bálintba, akik annak idején igen-igen befolyásolták a fotográfiát. Vagyis rögtön belekerültem egy kicsi nívós csoportba. Rendeztünk is egy kiállítást Szentendrén, aminek elég nagy visszhangja lett. A MADOME-től megkaptunk a legjobb alkotócsoporthívóját.⁵

Hol tartottam? Igen, *Képes* 7.⁶

Sajtólevelezőnek vettek föl, mivel nem volt erre státusz, én meg nem voltam képzett újságíró, de ettől függetlenül, mint fotóriporter dolgoztam. Mindjárt az első összejövetelen este megkaptam a feladatot, hiszen egy lapnak előre kell dolgozni három hónappal, hogy már a kész anyaggal menjen tördelőbe, nyomdába vagy egyebekbe. Előre kiosztottuk a munkákat.

Én azt a munkát kaptam, hogy „hajnal” mint fogalom. Nem volt megírva, csináljam meg, és akkor majd a képek alapján valamennyi újságíró megszüli hozzá a szöveget.⁷ Húha, mondom, kezdésnek nem is olyan rossz, és azt hiszem, ez a lap volt az első, amelyik egy-egy ilyen vezető témára hat színes oldalt adott. Tehát nekem hat oldalt kellett megterítenem képekkel, a hajnalt megálmodni, illetve megkölni...

S. M.: *Hat oldal az hány kép?*

K. G.: Azt hiszem, olyan 12 kép volt körülbelül.

Kaptam egy kincstári gépet, fölvételeztem több objektívet, mégis azért voltam meglőve, mert mindent színesben kellett csinálnom, és én soha nem dolgoztam színes filmre.

Ott töltöttem be az első színes diámat, ami technikailag egész más, mint egy fekete-fehér, már az expozíció pontosságát illetően, a másik pedig az, hogy teljesen más gondolkodást igényel, mint amikor szürkében, fekete-fehér tónusban látjuk a világot.

Egy hónapig dolgoztam ezen az anyagon, és hogy tud, hát ezek elég szélsőséges megvilágítások. Vagy van fény, vagy nincs. Illetve általában vagy nincs.

S. M.: *Ha van, akkor nagyon hegyes szögben jön.*

K. G.: Pontosan.

És hát én marha, hogy elvállaltam, mindig hajnalban, illetve hajnal előtt keltem, mert a hajnal maximum 15 perc. Utána már nappal van.

Az eleje éjszaka, aztán van még 15 perc, ami még hajnal, és hát ki kellett még néznie a helyszíneket, hogy majd hova megyek utána.

Elmentem, megcsináltam, aztán nagyon okosan bekatant, hogy az alkony ugyanolyan lehet. És akkor már nem keltem fel hajnalban, hanem alkonyban csináltam meg a képeket.

Itt két nagyon érdekes dologra tudtam rögtön rákattan- ni; nem tudom, hogy jól tudom-e még, a kék és a sárga színre. Ez a kettő azért szép, mert komplementerek is egyben, és nagyon szépen felelgetnek egymásnak, vagyis van egy kékes, éppen hogy kéknek látszó mélykék ég, amikor kezd már világosodni, de vannak még sárga lámpák is. Ez a kettő dominál. Aztán volt még higanygőz, ami meg zöld.

Hát mindegy, megcsináltam, és jöttek gratulálni a kol- légák. Mert ezután már mindig ilyen dolgokat találtam ki. A határőrökről például, amit nem nappali világításnál csináltam meg. Úgy terveztem meg, hogy éjjel kettőre odamentünk egy laktanyához, hogy a hajnalt majd el- csípjük, de előtte instruáltam a laktanyaparancsnokot, hogy nekem mi kell, mi szükséges ehhez. Pedig soha nem voltam katona, mégis tudtam, hogy mit használnak a határőrök, hogyan történik egy kutatási rakéta fellövés- se, egy gépkocsi megállítása, ezt valahogy tudtam, még fel is készültem rá.

A legtöbbször szélsőséges viszonyok között fénykép- zetem. Én voltam a bányász a *Képes* 7-ben, mert min- dig engem küldtek le bányákba, uránbányáktól kezdve a nem tudom, melyik bányáig.

Lényeg a lényeg, hogy elég gyorsan, csodálkozom is magamon, megtanultam ennek a sajtónak a módját, a *know-how*-ját, a mikéntjét. Azelőtt nem tudtam telefo- nálni egyébként, mert különben sem szeretem a telefont mint kommunikációs eszközt, de most jelszavakat kellett tudni, hogy ne gáncsoljanak el rögtön, vagy ne küldjenek el valahova, ahonnan aztán megint továbbküldenek, ha- nem rögtön tudjak haladni tovább.

Sokszor a legnagyobb úr a portás. Nem az igazgató, hanem a portás. Ha nem enged be, akkor nem tudsz az igazgatóval sem beszélni.

Megtanultam. Ezt szerettem csinálni. Beutaztam az or- szágot vagy hússzor körbe-körbe, bejutottam olyan he- lyekre, ahova normális polgár nem jut el soha az életbe. Most eljut, mert a sziklakórház is nyitott már a látogatók előtt, de ez akkor még titkos bázisnak számított, vagy bárki nem juthatott be például a patológiai intézet har- madik emeleti hullakamráiba, nem járhatta végig a Gel- lért-hegyet, a nem tudom, melyik fürdőtől a Gellért-für- dőig a Gellért-hegy alatt egy alagútban.

S. M.: *Oda is sikerült bejutni? Úgy emlékszem, hogy az na- gyon védett objektum volt.*

K. G.: Hát hogyne, ott tárolják egész Budának a vizét. Nagy víztároló, méteres vizes nyomócső van a hegy gyomrában. Egy üveg arzénnel ott kiirthatod fél Budát,

Kerekes Gábor: *Kőkocka/Stone cube*, 1992, színezett zselatinos ezüst, 32x27 cm © Kerekes Gábor Archívum-KGA engedélyével

ha akarod. Hogy ide bejuss, engedélyt kell szerezned. Ez a legnehezebb a fotóban, hogyha tényleg ilyen helyeken akar az ember fényképezni, azért a hosszú és sűrű körök végén már könnyű a dolog, mert végül csak saját magad technikai tudására vagy utalva. Ez egy nagy stáb volt, egy hetven-hetvenöt fős szerkesztőség, egy nagyon jó szerkesztői felállás a tördelőkötől kezdve az újságírókig. Elég minőségi társaság volt ez. Tízen voltunk fotósok.

S. M.: *A többiek átjöttek az MTI-ből vagy itt is dolgoztak, meg ott is?*

K. G.: Hogy honnan jöttek, azt nem is tudom, elég nagy fluktuáció van mindig a fotóban. Lehet, hogy már nem dolgoztak az MTI-ben, de azt hiszem, Benkő még ott dolgozott, azt nem tudom Horváth Péter, hol dolgozott. Hát innen, onnan, amonnan, de egy jó stáb állt össze. Elérkezett 89, rendszerváltás, privatizáció, megváltozott a sajtó gazdasági működése is.

Egy lap már nem az állam bácié volt, hanem vállalkozásként működhetett tovább. Bizonyos tőke kellett hozzá, tartaléktőke, apport, hogy legyen mivel működtetni a hetven tagú szerkesztőséget. Ezek szépen kezdtek elfogyni, majd a lap is kezdett veszteségesse válni és átalakult más néven, új szerkesztőséggel.

S. M.: *Mivé alakult?*

K. G.: *Képes Európává.*⁸

S. M.: *Ez a kilencvenes évek elején történt?*

K. G.: Igen. Tehát a *Képes* 7 megszűnt, pedig ezt az újságot az első hónapban egy olyan jó fél évig már nem is kaptam meg a standon, csak protekcióval a stand alól. Szerintem komoly újság volt.

S. M.: *A kezdetekkel kapcsolatban akartál valamit kiegészíteni.*

K. G.: Kedves sztori.

Csak érzékeltetve azt, hogy tudtam már, hogy mit nem akarok, és mit akarok.

Minden hónapban volt a Fehérvári úti nyilvános művelődési házban egy *Kép és kép* nevű konzultáció Réti Pállal és Topor Zoltánnak.

Ez úgy zajlott, hogy beültek a delikvenssek egy osztályterembe, a katedrán Topor és Réti Pali bácsi, és akkor a begyűjtött képeket, amivel versenyezni akartak, valaki felmutogatta, és ők eldöntötték, hogy ez nyertes lesz, vagy sem.

Lényeg a lényeg, hogy én erről elkéstem. Ha öt órakor volt, akkor öt óra tizenöt percre értem oda, és már mindenki ott ült. Én oszont be a hónom alatt a képeimmel, és persze hátulra illik ülni, ha késel, tehát oszont gyorsan végig a padosorok között, és látom a kitett képeket. Egyik a sirály jobbra, másik a sirály balra, harmadik a macska, egyéb sirályok, jól végignéztem az egészet, mire odaértem a végére, hirtelen visszafordultam és becsuktam az ajtót.

Tehát nem vettem részt rajta, mondtam, hogy nekem itt semmi keresnivalóm – érted?

S. M.: *Világos.*

K. G.: Tehát ebben a közegben én nem akartam szerepelni, ugyanis vagy nagyon hülyének tartanak, vagy az én képeimhez képest a helyzetnek rossz a kontextusa. Tehát azért nyeretlen kétévesként is el tudtam dönteni azt, hogy mi az az út, ahol nem az ismertség a fontos, hanem az, hogy mi méltó a megjelenésre, abból, amit én csinállok.

Ez nem nagyképszerűség, tudtam, hogy ebben a közegben fura helyzetekbe kerülnek az én képeim a többiekéhez képest.

És ez mind a mai napig is megvan, tehát saját magam szelektálok, hogy hol van az, nem tudok más szót kitálcálni, ahol méltó közegbe kerül az ember, ahol az ő képei megfelelő nivójú környezetben jelennek meg.

Megint újság, megjelenik a *Képes Európa*, amikor felkérnek az induló *Mai Nap* rovatvezetésére. Szöllősi Feri volt a főszerkesztő.⁹ Lényeg a lényeg, hogy a Ganz Mávag épületében béreltek volna helyiséget a szerkesztőségnek, tehát már elkészítettem a kialakítandó fotólabor terveit, hogy hogyan is nézzen ki egy ilyen fotóbázis. Aztán rá egy-két héttel meggondoltam magam.

Nem az a típus vagyok, aki egyhelyben tudok ülni és a kollégáknak instrukciókat adni. Én inkább fényképezni szeretek. Lett volna belőlem egy hivatalnok.

Visszamondtam a Feri legnagyobb csodálkozására. Aztán megszűnt a *Képes Európa*, lett belőle *Európa*, végül ennek az *Európának* már mint külsős dolgoztam, nem voltam státuszban, nem is engedhette meg magának a szerkesztőség, így dolgoztam ott egy ideig.

De csak azért egy ideig, mert egyre inkább úgy éreztem, hogy a fotóriporteri szakmában a méltatlanság kerül előtérbe. Egy az, hogy nem vagy megfizetve, kettő, nem az eszedet foglalkoztatják, hanem valami hülye elvárásnak kell megfelelned, és ez a hülye elvárás kezdett gusztustalanná válni. Tehát nem arra voltak kíváncsiak, hogy ezt képileg hogyan oldom meg, hanem, hogy az ő szemzőgeikből megfelel-e, amit csináltam.

S. M.: *Világos. Eseményeket kellett fotózni?*

K. G.: Eseményeket, ahol a képen rajta kellett lennie a nagy debella, lilaruhás nőcinek, aki egy senki volt, de őnekik fontos, mert valamilyen üzleti kapcsolatban voltak velem, hát bocs, erről hadd ne tudjak. Ugye?

De nem is akartam róla tudni, innen már forgott az ember gyomra. Azt mondtam, én képet akarok csinálni és nem a kapcsolataikat kiszorgálni.

De mondom, ez nagyon fontos volt, hogy kezdett abszolút gusztustalanná válni ez a számomra. A másik meg az, hogy tényleg nem az eszedet és a szellemedet foglalkoztatták, ez is iszonyúan zavart. A harmadik pedig az, hogy egyszerűen nem fizették meg azt, amennyi fáradságba és költségbe neked került.

S. M.: *Veszteséges volt?*

K. G.: Abszolút.

Nemhogy veszteséges, jobb lett volna itthon maradni és nézni a köldökömet, minthogy elmenni három napig egy portrét megcsinálni.

A három nap azt jelenti, hogy ugye megkapod az instrukciót, hogy fönna a várban kéne valakiről csinálni egy portrét fekete-fehérben. Betöltesz egy tekercs filmet, ez 450 Ft, beülsz a kocsiba, odamész, fizeted a parkolási összeget, ott ellövöd rá az egész tekercs filmet arra

az egy portréra. Előhívatod, megvárod, míg előhívják, utána lenagyítasz belőle hármat, visszamész a szerkesztőségbe, és utána várod a pénzedet.

Ugye milyen hosszú folyamat? És a végén várod, várod, várod, nézed a telefont, és nem csörög. Csörög egy hónap múlva, illetve még egy hónap múlva sem, hanem én hívom fel őket, hogy hát bocs, jó lenne már megkapni a honoráriumot, hadd menjek érte. Hát nem is emlékeztek rá. Mondom, én vagyok az, aki ezt a képet csinálta. Jó, azt mondja, majd visszahívjuk. Eltelik megint egy hónap, megint én hívom föl őket, és akkor azt mondják, hogy Kerekes úr itt van 1250 Ft a kasszában. Hát mondom, kávézzák el.

És nem egy ilyen volt, hanem többször is kellett csinálnom egy ismert személyiségről riportot. Sajnos nem jelent meg, azt hiszem, a *Képes Héttben*, mert ütközött egy másik lap ugyanolyan megjelenésével, hát zárolták sajnos, hiába csináltam meg gyönyörűen, felejthető volt. De ott volt az archívumomban, és egy fél évre rá felhívnak, hogy ugye itt én valamikor csináltam portréfotót. Igen, a Bíró Icáról csináltam képeket. Hát jó lenne, hogyha behozna a szerkesztőségbe néhányat belőle, mert szeretnénk közölni. Mondom, jó, viszem. Nem jelent meg. Én elég precíz ember vagyok, míg az archívumból előkerezem a képeket, az minimum fél óra, tehát munka. Akkor megint odaviszed, megint vársz a pénzre, és megint nem jön. Na, aztán vettem három vagy négy ötvenkilós papírzsákot, ezt a nagy cementes, erős zsákot, teletömtem az összes negámmal, diámmal, kidobtam a szeméttbe.

S. M.: *Ezt nem mondhatod komolyan!*

K. G.: De.

Volt ebben körül-belül hat évi munkám. De voltak képek például Polgár Juditról.

A gyönyörű riportokat bányákról mind, kidobtam.¹⁰

S. M.: *És mi vitt rá erre?*

K. G.: Az, hogy egyszerűen nem érte meg nekem, hogy én ballasztként tartogassam ezeket a fotókat, és tudom, ha még egy ilyen előfordul, hogy nekem megint hónapokat kell várni a telefonra a honorárium miatt, akkor inkább kidobom az egészet a francba. Ki is dobtam.

Összesen tíz riportot tartottam meg, ami azért nőtt a szívemhez, mert úgy érzem, hogy jól megcsináltam technikailag, és két hetet dolgoztam vele, és nekem tetszik. De az összes többit kidobtam. Voltak a fotókon neves személyiségek, nagyon érdekes szituációk, voltak nagyon érdekes riportok jó helyszíneken. Ki velem! Elég volt! Szakítottam az egész sajtó kiszorgálásával.

Csak, hogy tudd, háromszor nyertem díjat a sajtófotó kiállításon. Évente megjelenő elég reprezentatív kiállítás. Háromszor vettem rajta részt, és azt hiszem, két első díjat, egy első meg egy harmadik díjat hoztam el kategória-győztesként.

Tudod, mit mondtam a harmadiknál? Azt mondom, hát miért veszek én ezen részt, amikor nekem ez nem kihívás, mert nem kihívás.

Néhány kolléga olyan jogosítványokkal rendelkezik, és még csak le se nézem őket, olyan helyekre eljutnak, hogy már csak az erény, öregem, hogyha az oldalán fityeg a gép és elsül, néha már kép van belőle, és mégsem. Mégsem ők azok, akik tényleg nyernek. Érted?

S. M.: *Értem.*

K. G.: *Á, felejthető ez is!*

Na, aztán ugyanúgy folytattam a magam dolgát, persze volt egy nagyon nagy krízisem, olyan nyolc-kilenc évig tartott.

A nyolcvanas évek elejétől egészen 1989-ig. 1981–83 körül már fényképeztem ugyan magamnak, de a szemétkosárnak. Tehát előhívtam a filmet bal kézzel hanyagul hátra a szemétkosárba.

A krízis az volt, hogy letudtam a hetvenes-nyolcvanas évekbeli munkáimat, és éreztem, hogy kifulladtam, tehát ha tovább folytatom, akkor már csak saját magamat plagizálom.

Tehát nem szabad valamit tovább ragozni. Az érzésem szerint én a végére jártam, néha-néha még akadna ma is olyan látvány, és lehet, hogy meg is csinálom, de akkor már nem ugyanazzal az érzéssel.

Ezalatt a krízis idő alatt nem tudtam, hogy mit fényképezzek, és ez szörnyű volt. De úgy éreztem, hogy nekem valahogy fel kell töltődnöm. Iszonyú sokat olvastam.

De nem kell ezt túlzott intellektuális habitusként beállítani, tényleg érdekeltek a dolgok. És szükségem volt a szellemi töltődésre. A könyveket is rendkívül következetesen olvastam, tehát ha a zenéről olvastam, komolyan elmélyültem benne, és mondjuk volt egy utalás a könyvben egy másik könyvre, akkor, na, hol van? És akkor öt-hat könyvet olvastam egyszerre.

És már benne volt a levegőben egy kicsit a misztikusság iránti érdeklődés.

S. M.: *Erre emlékszem.*

K. G.: *Akkor már szabadott jósnak lenni, ilyen önjelölt jósnak, akkor már divatban volt a kéz- és tenyérjósolás.*

S. M.: *Megjelentek a Szepes Máriák.*

K. G.: *Megjelentek tényleg sorozatban a Szepes Mária-könyvek.*

Na, én ezt megelőztem, és nagyon komolyan elmélyültem benne, de nem önjelölt kuruzslóként vagy jósként, hanem nekem ez táptalajt adott a gondolkodásomhoz. A valóban igazi misztikusok, azok nem beszéltek erről. Megtartották maguknak a titkot, nem ültek a televízió előtt, mint ma is, hogy kártyából és kávészemekből, zodiákusok szerint kiszámolják a betelefonálónak a nem tudom, milyen marhaságot, nekem a lényegkeresés az aktualizálás volt fontos. Hogy eltaszítsam azt, ami ma aktuális, mert nem az aktualitással, hanem a dolgok lényegével kell foglalkozni. Nem a felszínnel, nem a felszínen megjelenő valamikkel kell foglalkozni, hanem le kell ásni a mélységekig.

És akkor innen, egész pontosan 1989-ben kattant be a dolog, hogy a tudomány felé orientálódom és annak a vizuális megjeleníthetősége érdekelt.

Többek között a Magyar Csillagászati Egyesületnek a tagja lettem, vettem távcsövet, hogy az obszervátor szerepét is vállaljam, mikroszkópot vásároltam, tehát ez a laikus hozzá nem értő, de mégis polihisztor közelítése. Néztem a világot.

Ekkor kezdtem azokat a munkáimat készíteni, amiket még mindig csinállok, persze, ebben is történik váltás, mostanában az alternatív technikák érdekelnek. Olyan tárgyakat, eseményeket, jelenségeket fényképeztem, amelyek mind a tudománnyal kapcsolatosak, tehát demonstrációs eszközöket, emberi, anatómiai felvételeket, állatfelvételeket, növényfelvételeket csináltam. Tehát nem egy pórázon vezetett kutyát fényképeztem, hanem annak esetleg a preparátumát.

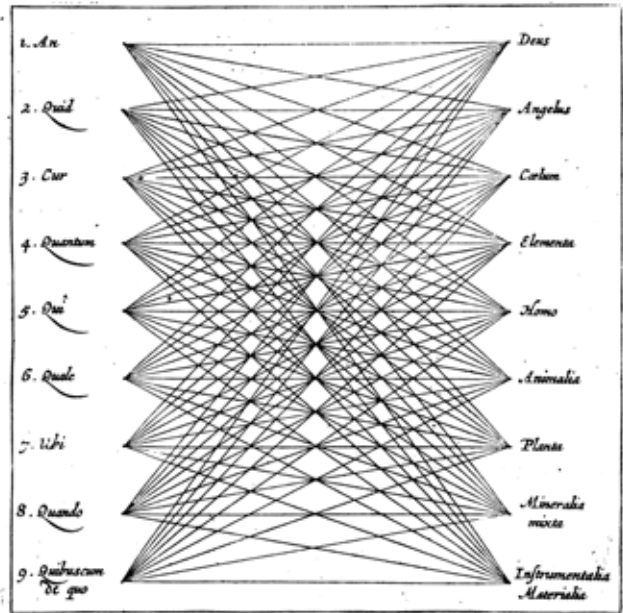
S. M.: *Fület, vért, szempillát.*

K. G.: *Azt, amivel le lehet ezt elég érzékletesen írni, illetve magyarázni. A hermetikusok a megismerés hét lépcsőjéről, hét fokozatáról beszélnek. A legutolsónál dicsőülsz meg, akkor találkozol Istennel. Én nem vagyok vallásos, hívő vagyok, de az más dolog. A vallást én a szakralitása miatt vetem el. De nem a vallás miatt, hanem a szakralitás miatt. Tehát a csingilingi miatt. Ha református lennék, kálvinistaként engem biztos megégetnek. Az első lépcső a kövek ismerete. A következő lépcső a növények ismerete. A harmadik lépcső az állatok ismerete. A negyedik lépcső a tűz ismerete. Ötödik lépcső csillagok ismerete. A hatodik lépcső az angyalok ismerete és a hetedik lépcsőn bejutsz a nagy kapun, ez az úgynevezett alkímiai konjunkció.*

Raimundus Lullus: *A létezés lépcsője*, *Ars Magna*, 1305 (De Nova Logica, Valencia, 1512)¹¹

Typus universalis, omnibus de quacunque re proposita questionibus formandis, aptus.

TABU-

Athanasius Kircher: *Ars Magna Sciendi*, Amsterdam, Joannem Jansonium, 1669, 18

S. M.: És akkor úgy döntöttél, hogy ennek a koncepciónak a mentén fogsz dolgozni?

K. G.: Ezt most nem konkrétan kell érteni, de micsoda nagy lehetőség az, hogy te a kövek ismeretében elmélyülj, és ragadd meg ezt vizuálisan.

Engem már nem érdekel a sok rizsa, hanem azt mondom, hogy a kövekkel való foglalkozás milyen szép dolog. Ebben benne van a kő mint meteorit, a kő, amit egy természettudományi múzeumban tárolnak, a kő sorsa, a kő a zsidó sírkő oldalán, a kő mint az összes megnyilvánulási lehetőség. A kő az elektromosság.

S. M.: A kövekhez hozzátennék valamit. Mongólia tízszer akkora, mint Magyarország és szerintem él benne olyan kétmillió ember. Ritkán élnek. Éppen ezért bizonyos helyeken kőből emelnek halmokat. Ezek lehetnek sírhelyek...

K. G.: Vagy pedig útirányjelző. Hogy hívják ezt? Pedig tudom.

S. M.: És ebből embermagasságú halmokat emelnek, mert mindenkinek az a feladata, hogy egy követ hozzátegyjen. De követ elvenni majdnem halálos bűn. Mivel ennyire fontos az útirány jelzése, a kő nagyon felértékelődik.

K. G.: Ez végül is egy szép rítus és nem misztikus, inkább transzcendens dolog.

¹ 2006–2007-ben zajlott egy felmérés, *Fotográfiai mező szerkezete* címmel, amelyet a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszéke szervezett. Jelen beszélgetést ennek a projektnek a keretében készítette Surányi Mihály Kerekes Gáborral, 2007. január 18-án.

² Kerekes Gábort 1973 márciusában, amikor még a Budapesti Fényképész Szövetkezet segéd riportere volt, a rendőrség lekapcsolta, majd egy időre a baracska táborba került, utána viszont már nem mehetett vissza a Fényképész Szövetkezethez, ezért dolgozott a Vasipari Kutató Intézetben.

³ Flesch Bálint, Horváth Dávid, Kerekes Gábor, Montvai Attila, Szerencsés János kiállítása 1974. szeptember 8. – 22. között került megrendezésre a Szentendrei Vajda Lajos Stúdió Kiállítóteremben.

⁴ Magyar Dolgozók Országos Művészfényképező Egyesülete

⁵ Kerekes tévesen emlékszik. A kiállításért, a Népművelési Intézet adományozott dívdíjat, ahol akkor Réti Pál dolgozott és fogta össze fiatal fotográfusokat.

⁶ A *Képes* 7 hetilap 1986. április 12-én jelent meg és ezen a néven 1990. október 27-ig adták ki.

⁷ A sorozatból 9 kép jelent meg, *Ez a hajnal* cím alatt az 1986. június 7-i (9.) számban jelent meg Bálint B. András szövegével.

⁸ *Képes Európa* 1992. november 27-től 1994. december 23-ig jelent meg.

⁹ Szöllösi Ferenc, Pallagi Ferencsel együtt, 1989-ben a *Mai Nap* szerkesztője volt. A főszerkesztő Horváth István volt.

A *Mai Nap* első száma 1989. február 8-án jelent meg.

¹⁰ Kerekes Gábornak 1985 és 1993 között közel 1700 képe jelent meg magazinokban. A képek 63%-a a *Képes* 7-ben, 31%-a a *Képes Európa*-ban, a többi kép pedig a *BOOM* magazinban, a *Fotóművészetben*, a *Fotóban* és a *Kiskegyedben*.

¹¹ „Az intellektus – mind a hagyományban, mind Lulle-nál – a létezők létráján tud fölhágni Istenhez. Íme egy művészet, egy ars ascendendi et descendendi, mely segítségével az ész a világot megismeri.” LÁNG Benedek: „Raimundus Lullus és az *Ars Magna*”, *Magyar Filozófiai Szemle* 41 (1997/1–2), 187–216.

Kerekes Gábor: *Kristályok dobozban /Crystal in box*, 2002, pigment nyomtat, 12x12 cm © Kerekes Gábor Archívum-KGA engedélyével